O93, f. 5vb; V630, f. 21va; N442, f. 21va; I83, f. 41rb; VD38, f. 37vb; SG670, f. 55a; Bcan4, f. 43r; E97, f. 21'vb; P102; S105, f. 23v

CUIUS[a] SUPRA AD EPISCOPOS ITALIAE[b] DIRECTA DE ORDINATIONE ARCHIEPISCOPORUM[c] ET RELIQUORUM EPISCOPORUM ATQUE SACERDOTUM ET DE FIDE CETERISQUE[d] CAUSIS.

Bcan4: XVIII

P102: XVIII de ordinatione episcoporum atque sacerdotum

<N442, f. 21vb> [H. 18] Anacletus[e] episcopus universis episcopis in Italia constitutis.

Quoniam apostolicae sedis debitam reverentiam[f] <SG670, p. 55b> erga me[g] caritas vestra distribuit, quia[h] plurimum[i], carissimi filii[j], praebuistis - nam licet[k] ecclesiae, <E97, f. 22ra> in qua sanctus apostolus residens docuit[l], quodammodo[m] <I83, f. 41va> nos gubernacula teneamus, tamen profitemur[n] nos honore et sanctitate[o] minores esse et propterea omnino festinamus, ut ad gloriam eius beatitudinis pervenire possimus - igitur[p] consultationibus[q] vestris plenius responderemus, si[r] licuisset, sed[s] infirmitatis ac reliquarum oppressionum onere pressi, breviter, prout dominus tribuit[t] et[u], ut a beato Petro[v] principe[w] apostolorum[x] <V630, f. 21vb> sumus instructi, a quo et presbyter sum ordinatus, scribere vobis, sicut

---

4 a *Überschrift*] EPISTOLA SANCTI ANACLETI PAPAE DE PRIMORDIO VEL ORDINATIONE PONTIFICUM *SG670; Überschrift fehlt* | b ITALIAE *korr. aus* ITALI *O93* **6** c ARCHIEPISCOPORUM ET RELIQUORUM *fehlt I83; VD38; Bcan4; P102* **8** d CETERISQUE *korr. aus* CERISQUE *VD38* **11** e nacletus *S105* **13** f *am Rande* honorem *VD38* **14** g me] me et *P102* **15** h quam *korr. aus* quia *SG670;* quam *E97; S105* | i plurimam *SG670; S105* | j filii *fehlt N442* **16** k *am Rande* quamvis *VD38* **17** l docuerit *E97* | m quodammodum *VD38;* quomodo *E97* **18** n *am Rande* manifestamur *VD38* **19** o sanctitate *korr. aus* sanctitatem *I83* **21** p *am Rande drei Punkte N442* | q *am Rande* interrogationibus *VD38* **22** r sci *Bcan4* | s sed *fehlt VD38; P102* **24** t distribuit *I83* | u et *fehlt V630; N442; E97; P102; BII13* | v Petro] petro apostolo *S105* | w principe apostolorum] apostolorum principe *korr. aus* principe *SG670* **25** x apostolorum *fehlt I83; VD38; Bcan4; P102; S105*

---

2. Anacletus-Brief,13–21 Quoniam…possimus] Cass. hist. trip. IX. 15. **25–26** a…ordinatus] Vita Anacl. in libr. pontific. c. 2.

petistis, non denegavimus[y].

O93; S105: De ordinatione episcoporum

Ordinationes[z] episcoporum auctoritate apostolica ab omnibus, <VD38, f. 38rb> qui in eadem fuerint provincia episcopis[a], sunt[b] celebrandae. Qui[c] simul convenientes scrutinium[d] diligenter agant ieiuniumque cum omnibus precibus celebrent et manus cum sanctis evangeliis, quae praedicaturi sunt, imponentes domi<SG670, p. 56a>nica die hora tertia orantes sacraque unctione exemplo prophetarum et regum capita eorum more apostolorum et Moysi unguentes[e], quia omnis sanctificatio constat in spiritu sancto, cuius virtus invisibilis sancto est chrismati[f] permixta[g],

---

27 y negabimus *VD38; P102* **29** z *am Rande* z *V630; am Rande* Nota *E97* **31** a episcopis *fehlt I83; SG670; S105* | b sunt *fehlt VD38* | c *am Rande* Nota *N442* **32** d *interlinear* inquisionem *VD38* **37** e ungentes *I83;* unguentes *korr. aus ungentes E97* **39** f chrismate *SG670; Bcan4; P102; S105* | g permulgata, *interlinear* pro *SG670;* permulgata *S105*

29–31 Ordinationes…celebrandae] sec. c. 4. conc. Nic. Cf. Ioann. III.

---

2. Anacletus-Brief,29–40 Ordinationes…ordinationem] **Ivo, Pan. III,12** (*Rubrik*: Quo die, qua hora, quo ritu fieri debeat consecratio non archiepiscopi sed episcopi. In decretis Anacleti, cap. i; omnibus] convenientibus; 37: more] exemplo; 40: ordinationem] ordinem); **Gratian D. LXXV, c. 1** (*Rubrik*: Anacletus urbis Romae Episcopus scribit omnibus Episcopis: Ordinationes episcoporum qua hora fieri debeant; 32 diligenter ... ieiuniumque *fehlt*; 33 omnibus *fehlt*; 34: quae – sunt *fehlt*; 36 exemplo prophetarum] prophetarum exemplo; 36f.: et ... eorum] regum capita perungentium eos). **29–43** Ordinationes…desint] **Coll. trip. A2,9** (*Rubrik*: Omnibus episcopis Italie. De ordinatione episcoporum Anacletus in secundo decretali; 43 desint] desistant; **Gratian D. LXIV, c. 2** (*Rubrik*: De eodem. Item Anacletus Papa; fuerint provincia] provincia sunt; sunt celebrandae] celebrandae sunt; Qui ... ordinationem *fehlt*; convenire minime] minime convenire; precibus praebeant] prebeant precibus). **29–51** Ordinationes…celebretur] **Ps.-Remedius c. 11** (*Rubrik*: De ordinatione episcoporum. Ex epistola Anancleti papae omnibus episcopis Italiae; 31 episcopis *fehlt*; 39 permixta] permulgata; 50 episcopus fehlt); **Burchard I,15** (42: precibus] precibus et scriptis); **Bonizo II,24** (42: precibus] precibus et scriptis); **Ivo, Decr. V,69** (*Rubrik*: Quod ordinationes episcoporum apostolica auctoritate a cunctis comprovincialibus fieri debeant. Ex epistola Anacleti pape scripta episcopis Italie, cap. 12; 33: omnibus] convenientibus; 42: precibus] precibus et scriptis; 44: Hierosolimitarum] Hierosolimitanorum; 50: episcopus *fehlt*). **29–56** Ordinationes…potest] **Sentenzen c. 160** (56: scilicet *fehlt*); **Anselm v. Lucca VI,45** (56: scilicet *fehlt*). **Polycarpus II,8,1** (*Rubrik*: De ordinatione episcoporum et archiepiscoporum vel metropolitanorum. Anacletus urbis Rome episcopus omnibus episcopis; 41 convenire minime] minime convenire).

et hoc ritu[h] solemnem[i] celebrent ordinationem. Quod <I83, f. 41vb> si omnes simul convenire minime poterint[j], assensum tamen suis precibus praebeant, ut ab ipsa <O93, f. 6ra> ordinatione animo non desint[k]. Porro[l] et Hierosolimitarum[m] primus[n] archiepiscopus beatus Iacobus, qui Iustus dicebatur, et secundum carnem[o] domini[p] nuncupatus est frater, a Petro, Iacobo et Ioanne apostolis est ordinatus, successoribus videlicet dantes formam eorum, ut minus quam a tribus episcopis reliquisque <Bcan4, f. 43v> omnibus assensum[q] praebentibus[r] nullatenus episcopus ordinetur[s] et communi[t] voto ordinatio celebretur. Reliqui[u] vero sacerdotes[v] a proprio ordinentur episcopo, ita ut cives et alii[w] sacerdotes assensum praebeant et[x] ieiunantes ordinationem celebrent. Similiter et diaconi ordinentur. Ceterorum[y] autem graduum distributio trium veracium testium episcopi scilicet probatione sufficere[z] potest[a].

O93; N442; VD38: De non accusandis episcopis

---

40 h *am Rande* consuetudine *VD38* | i solennem *E97* **42** j potuerint *I83; VD38; SG670; Bcan4; E97; P102; S105* **43** k desint *korr. aus* desinit *VD38;* desinant *E97* **44** l *am Rande* z *V630* | m hierosilimitarum *I83* | n prius *Bcan4* **46** o carnem domini *korr. aus* carnem *P102* | p domini *fehlt VD38* **50** q ascensum *VD38* | r praebentibus *korr. aus* praebebentibus *SG670* s ordinentur *korr. aus* ordinetur *Bcan4;* ordinetur *korr. aus ordinatur S105* **51** t communi voto] communiter *VD38; P102* | u *am Rande* z *V630* **52** v *interlinear* presbyteri *SG670* **53** w aliis *I83* | x Et *korr. aus* E *SG670* **55** y Ceterorum autem graduum distributio trium veracium testium episcopi scilicet probatione sufficere potest *fehlt I83; VD38; SG670; Bcan4; P102; S105* **56** z sufficere potest] potest sufficere *E97* | a possunt *V630*

44–45 Porro … dicebatur] conc. Nic. praefat. in cod. Quesnell. (Leon. M. op. ed. Baller. 3, 24). Cf. Annic. 1. **48–51** ut … celebretur] sec. c. 4. conc. Nic. Cf. Annic. 1, Ioann. III. pp. ep. **51–54** Reliqui … ordinentur] sec. c. 22. conc. IV. Carth.

41–51 si … celebretur] **Ivo, Pan. III,17** (*Rubrik*: In decretis Anacleti, cap. i; 41 minime] non; 44 archiepiscopus] episcopus; 50 episcopus *fehlt*). **44–51** Porro … celebretur] **Gratian D. LXVI, c. 2** (*Rubrik*: De episcopis non ordinandis a paucioribus quam a tribus episcopis, scribit Anacletus dicens; 46 nuncupatus est frater] frater nuncupatus est; 47 est ordinatus] ordinatus est). **44–54** Porro … celebrent] **Coll. trip. A 2,10** (*Rubrik*: Episcopum non esse ordinandum minus quam a tribus; 48 dantes] dantibus). **51–54** Reliqui … ordinentur] **Coll. Ans. ded. IV,3**. **51–56** Reliqui … potest] **Gratian D. LXVII, c. 1** (*Rubrik*: Anacletus. Sacerdotes ab uno possunt ordinari episcopo; 51 vero *fehlt*; 54 ordinationem celebrent] celebrent ordinationem; 56 testium] testimonium).

Bcan4: XVIIII

P102: XVIIII De non accusandis episcopis de accusatione episcoporum

S105: De accusatione sacerdotum

[H. 19] Accusatio[b] quoque[c] eorum, super[d] qua nos <SG670, p. 56b> consule<VD38, f. 38rb>re[e] voluistis, non nisi ab[f] idoneis et[g] probatissimis viris, qui et suspicionibus et sceleribus[h] careant, fieri debet[i], quia

---

62 b *am Rande* z *V630; am Rande drei Punkte N442* | c quoque eorum] eorum quoque *V630; E97* | d super] super de *VD38* **63** e *am Rande* interagant *VD38* **64** f ab *korr. aus* non *S105* | g et] et a *P102* **65** h *am Rande* peccatis *VD38* | i debet *korr. aus* debent *VD38*

---

64 **64** ab…idoneis] int. c. 13. C. Th. XI. 39. Cf. Telesf. 4, Iul. 12. **64–81** et[1]…discernit] Ben. II 381 (viri probatissimi). 362, c. 13. Angilr., Ben.III. 441. (cap. eccles. a. 789. c. 45, Isid. sent. III. 39. no. 5). Cf. Pii 4, Iul. 16, Euseb. 9.

62–68 Accusatio…calumniari] **Ivo, Pan. IV,58** (*Rubrik*: Anacletus in secundo decretali episcopis Gallie; 62 quoque *fehlt*). **62–75** Accusatio… portandi] **Ps.-Remedius c. 12** (*Rubrik*: De accusatione sacerdotum. Ex eadem epistola). **62–81** Accusatio…discernit] **Anselm v. Lucca III,32**; **Polycarpus V,1,41** (*Rubrik*: Anacletus papa; 62 quoque *fehlt*; 80 ait] legitur). **62–82** Accusatio…omnes] **Bonizo III,43.** **62–98** Accusatio…mei] **Coll. trip. A 2,11** (*Rubrik*: Item. Qui sint admittendi ad accusationem; 68 permisit *fehlt*; 79 templo] templo sacerdotes; 79-82 Et ... omnes *fehlt*; 85 ipsa indignatione] indignatione ipse; 86 ultionem] vindictam; 87-96 Si ... scandalum *fehlt*; 96 Et] Unde et; 97 inquit *fehlt*). **62–101** Accusatio…subiacet] **Coll. Ans. ded. III,37**. **62–177** Accusatio…funguntur] **Gratian C. II, q. 7, c.15** (*Rubrik*: Sacerdotes non nisi a uiris idoneis et probatis accusari possunt. Item [= ex uerbis Anacleti, Gratian C. II, q. 7, c.13 d. p.]; 66 sui corporis] corporis sui; 68 permisit *fehlt*; 76 quando] quoniam; 77 templo] templo sacerdotes; 77-82 et ... omnes *fehlt*; 83 suum servum] servum suum; 85 ipsa indignatione] indignatione ipse; 86 ultionem] vindictam; 87-96 Si ... scandalum *fehlt*; 96 Et] Unde et; 96f. per ... prophetam inquit] ait per prophetam; 98-119Nam ... Et] Et paulo post; 122f. memoratorum ... famulorum] famulorum Dei; 123 atque persecutores *fehlt*; 127-149 Quapropter ... discordias *fehlt*; 154 perpericulosa] periculosa; 155 statuerunt] constituerunt; 156 accusentur] accusarentur; 157 dei ecclesiae] ecclesiae Dei; 163 commoniti ea sanent] ea sanent conmoniti). **62–205** Accusatio…concessisset] **Ivo, Decr. V,238** (*Rubrik*: Idem, in secundo decretali, episcopis Italie; 62 quoque eorum] eorum quoque; 75 omnibus] hominibus; 77: templo] templo sacerdotes; 79-82 et mensas ... omnes] sacerdotes; 82f. invenitur ... nos] inter nos invenitur; 83 suum servum] servum suum; 85 multa ... indignatione] multo indignatione ipse; 86 ultionem] vindictam; 87-96 Si ... scandalum *fehlt*; 96 Et] Unde et; 96f. per ... inquit] ait per prophetam; 98-119 Nam ... Et] Et paulo post De laceratoribus servorum Dei; 120 quorumque] quorumcumque; 122f. memoratorum ... famulorum] famulorum Dei; 127-149 Quapropter ... discordias *fehlt*; 154 perpericulosa] periculosa; 159 *vor* Sed *Rubrik*: Quo ordine accedendum sit ad accusationem; 163 commoniti ea sanent] ea sanent commoniti; 177-199 Nec ... necessaria] Item).

dominus sacri sui corporis tractatores a vilibus et reprobis <E97, f. 22rb> ac non idoneis personis infamari noluit[j] nec calumniari permisit, sed ipse[k] proprio flagello peccantes <S105, f. 24r> sacerdotes a[l] templo eiecit.

I83: Nota Ut episcopi solum iudicantur a deo

Unde liquet[m], quod <I83, f. 42ra> summi sacerdotes, id est episcopi, a deo sunt iudi<N442, f. 22ra>candi, non ab humanis aut pravae vitae hominibus lacerandi, sed potius ab[n] omnibus[o] fidelibus portandi ipso[p] domino exemplo[q] dante, quando per seipsum et non per[r] alium vendentes[s] et ementes eiecit[t] de templo et mensas[u] nummulariorum[v] et[w] cathedras vendentium proprio evertit flagello et eiecit de templo. Et sicut alibi ait: Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos[x] discernit. Et alibi: Ego[y] dixi[z]: Dii estis et filii excelsi[a] omnes. Nullus enim, ut[b] reor, invenitur inter nos, qui velit suum servum ab alio[c] quam[d] <V630, f. 22ra> a se iudicari[e]. Quod[f] si praesumptum fuerit, aut multa ipsa[g] indignatione[h] irascitur aut potius ultionem[i] <SG670, p. 57a> quaerit super eo[j]. Si vero hoc inter homines agitur, quid putatis faciet deus deorum et dominus dominantium, qui[k] ultionem suorum promisit non[l] differre[m] servorum[n]? Unde et ipse per prophetam loquitur dicens: Deus ultionum dominus, deus ultionum <VD38, f. 38va> libere egit,

---

68 j noluit *korr. aus* voluit *SG670* | k ipso *P102* **69** l ex *E97* **72** m *am Rande* manifestum est *VD38* **75** n ab *fehlt I83; Bcan4* | o hominibus *V630; E97* | p ipso domino exemplo] exemplo ipso domino *N442;* ipso domino exemplum *VD38* **76** q exemplum *VD38; SG670; E97; P102; S105* **77** r per *fehlt SG670; S105* | s vendentes *korr. aus* vedentes *SG670* | t eieci *I83* **78** u mensas *korr. aus* menses *V630* | v nummulariorum *korr. aus nummolariorum SG670; nummolariorum S105* | w et cathedras] cathedrasque *SG670; S105* **81** x deus *N442; I83; Bcan4* | y Ego dixi *korr. aus* Ego *N442* | z dixit *Bcan4* **82** a exelsi *Bcan4* | b *am Rande* arbitror *VD38* **83** c aliquo *P102* | d quam] qua nisi *VD38;* nisi *P102* **84** e iudicant *VD38* | f Quod si *korr. aus* Quod *N442* **85** g ipse *V630; SG670; S105;* ipsa *fehlt E97* | h indignationem *VD38* **86** i *am Rande* vindictam *VD38* | j eos *SG670; S105* **88** k per *Bcan4* **89** l *am Rande* prolongare *VD38* m differre *korr. aus* deferre *V630* | n suorum *Bcan4*

81–82 Ego … omnes] Ps. LXXXI. 6. **90–91** Deus … egit] Ps. XCIII. 1.

et reliqua. Et apostolus inquit: Tu, quis es, qui iudicas servum[o] alienum? Suo enim <I83, f. 42rb> domino stabit[p] aut cadit[q]. Et ipse: Nolite iudicare in[r] invicem, sed hoc[s] iudicate magis, ne ponatis offendiculum fratri vel scandalum. Et dominus per prophetam inquit: Qui vos[t] tangit, tangit pupillam oculi mei. Nam si aliquis nunc in malum oculos alicuius principis incipit tractare, manifeste reus maiestatis iudicatur et infamis[u] efficitur aut potius capitali sententiae[v] subiacet.

Haec, fratres, valde cavenda sunt, et quod homines nolunt sibi fieri, deo deorum non debent inferre[w], ne forte irascatur dominus et faciet[x] vindictam eorum etiam in eos, qui non peccaverunt[y], quia perit saepissime iustus pro impio. Imitandus[z] est etiam propheta, per quem dominus ait: Per<SG670, p. 57b>ambulabo[a] in simplicitatem[b] cordis mei, in medio domus meae, non proponebam coram[c] oculis[d] verbum os Belial[e], detrahentem[f] in abscondito sodalem[g] suum, hunc interficiebam. Et[h] hi[i] cavendi sunt, e[j] quibus Salomon ait: <E97, f. 22va> Sicut noxius[k] [l] est, qui mittit lanceas et sagittas et[m] mortem, sic vir, qui fraudulenter[n] nocet[o] amico suo, et cum fuerit

---

93 o servum alienum] alienum servum *Bcan4* **94** p stat *korr. aus* stabit *V630;* stat *VD38; P102* | q cadet *I83; SG670; E97; S105;* cadit *korr. aus* cadet *Bcan4* | r in *fehlt V630* **95** s hoc *fehlt I83; SG670; Bcan4; S105* **97** t vos tangit] tangit vos *E97* **100** u *am Rande* repraehensibilis vituperabilis *VD38* **101** v sententia *I83; Bcan4* **103** w inferri *V630; N442* **104** x faciat *N442; SG670; E97; S105* **105** y peccaverunt] peccaverunt ut *I83; Bcan4;* peccaverunt et *SG670; S105* **106** z imitandus *korr. aus* imatandus *I83* **108** a Perambulo *Bcan4* | b simplicitate *I83; VD38; SG670; Bcan4; E97; P102; S105* **109** c ante *E97* | d oculis *korr. aus* oculis n *I83;* oculos *E97* **110** e belii *P102* | f Drahentem *O93;* Detrahentes *Bcan4* | g *am Rande* socium *VD38* **111** h Et hi *korr. aus* Et *Bcan4* | i hi *fehlt I83; SG670; S105* | j de *VD38; SG670;;* de *korr. aus* e *E97* **112** k *am Rande* nocivus *VD38* | l noxium *P102* **113** m ad *VD38; P102* **114** n fradulenter *VD38;* fraudolenter *SG670;* fraudulentem *Bcan4* | o nocet *korr. aus* noceat *S105*

92–94 Tu…cadit] Rom. XIV. 4. **94–96** Nolite…scandalum] l. c. v. 13. **97–98** Qui…mei] Zach. II. 8. **98–101** Nam…subiacet] cf. Alex. 5. **105–106** quia…impio] Ben. II. 370. (I Petr. III. 18). Sixt. I. pp. 4, Greg. M. ad Fel. **107–111** PerSG670…interficiebam] sec. Ps. C. 2. 3. 5. **112–119** Sicut…ventris] Prov. XXVI. 18. 19. 21. 22.

depraehensus[p], dicit[q]: Ludens[r] <I83, f. 42va> feci. Sicut carbones ad prunas et[s] ligna ad ignem, sic homo iracundus suscitat <VD38, f. 38vb> rixas, verba susurronis[t] quasi simplicia, et ipsa perveniunt ad intima ventris. <BII13, f. 34va> Et si detractores quorumque[u] graviter iudicantur[v] et in perditionis laqueum cadunt, multo magis laceratores et detractores[w] atque[x] accusatores memoratorum eius famulorum atque persecutores damnantur, et in baratrum[y], nisi se correxerint et per eorum satisfactionem condignam egerint[z] poenitentiam[a], indubitanter vadunt et vindicibus flammis exuruntur. Quapropter oportet omnes ab his cavere <N442, f. 22rb> et non solum non[b] facere, sed nec facientibus[c] consentire[d], quia non solum, <SG670, p. 58a> qui faciunt, damnantur, sed qui consentiunt facientibus. De talibus <S105, f. 24v> et his similibus ipsa veritas ait: Vulpes foveas[e] habent et volucres caeli nidos, filius[f] autem hominis non habet, ubi caput reclinet, <V630, f. 22rb> id est, in talibus <Bcan4, f. 44r> non habitat dominus[g], nec ipsi manent in eo. Et Salomon loquitur dicens: Qui fodit foveam, incidet[h] in

---

115 p depraehensus dicit] depraehensus dicet *korr. aus* depraehensus *VD38* | q dicit *fehlt O93; N442;* dicens *Bcan4;* dicet *VD38; P102* | r ludens *korr. aus* ledens *P102* **116** s ac *I83; SG670; Bcan4* **118** t *am Rande* secreti detractoris *VD38* **120** u *am Rande* singulorum *VD38* | v vindicantur *I83; SG670; Bcan4; S105* **122** w detractores atque accusatores *korr. aus* detractores *P102* | x aque *I83* **124** y *am Rande* foveam *VD38* **125** z egerit *I83; Bcan4* | a poenitaentiam *korr. aus* poenitantiam *SG670* **128** b non *fehlt N442; I83; VD38; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105* | c facientibus *korr. aus* faccentibus *V630;* facientes *N442* **129** d assentire *I83; Bcan4;* assentiri *SG670; S105* **132** e foveas *korr. aus* foves *VD38* **133** f filius *korr. aus* filios *N442* **135** g deus *BII13* **136** h incidit *SG670; S105*

129–130 quia … facientibus] Ben. III. 261. 386. (Rom. I. 32). Cf. Alex. 6, Telesf. 3, Pii 8, Fab. 6, Luc. 7, Iul. 10, Pelag. II. pp. ep. 1. **132–133** Vulpes … reclinet] Matth. VIII. 20. Luc. IX. 58. **136–149** Qui … discordias] Prov. XXVI. 27. 28. XXVII. 3. XXVIII. 17.25.26 XXX.33.

119–158 si … dicuntur] **Coll. trip. A 2,12** (*Rubrik*: Et paulo post. De laceratoribus seruorum Dei; 122f. memoratorum eius famulorum] famulorum Dei; 127-149 Quapropter ... discordias *fehlt*; 154 perpericulosa] periculosa; 155 statuerunt] constituerunt; 158 non] ne)

eam, et qui volvit[i] lapidem, revertitur[j] ad eum[k]. Lingua fallax[l] non amat ve<I83, f. 42vb>ritatem, et os lubricum[m] operatur ruinas. Grave est saxum et[n] onerosa arena, sed ira stulti utraque[o] gravior. Hominem, qui calumniatur[p] animae, sanguinem, si[q] usque ad[r] lacum[s] [t] fugerit, nemo sustinet[u], qui se iactat[v] et <VD38, f. 39ra> dilatat[w], iurgia concitat, qui sperat in domino, sanabitur[x], qui confidit in corde suo, stultus[y] est, qui autem graditur[z] sapienter, ipse salvabitur. Qui fortiter premit ubera ad[a] eliciendum[b] lac, expri<BII13, f. 34vb>mit butirum[c], qui vehementer emulgitur[d], elicit[e] sanguinem, et[f] qui[g] provocat iras[h], producit discordias.

V630; E97: ORDO ACCUSATIONIS

Bcan4: XX

P102; BII13: XX Ut facile non commoveantur aut lacerentur vel accusentur episcopi

[H. 20] Haec et alia perpericulosa[i] considerantes apostoli statue<SG670, p. 58b>runt, ne facile[j] <O93, f. 6rb> commoverentur aut lacerarentur[k] vel accusentur[l]

---

137 i volvit *korr. aus* volvet *BII13* | j revertetur *VD38; E97; P102; BII13* | k eum *korr. aus* eam *V630* **138** l falax non *korr. aus* falax *N442* **139** m *am Rande* instabile *VD38* | n et *fehlt I83* **140** o utraque] in utroque *korr. aus* utraque *V630;* utroque *I83; VD38; SG670; Bcan4; E97; P102; BII13; S105* **141** p calumniatur animae sanguinem] sanguinem caluminatur animę *korr. aus* sanguinem luminatur animę *S105* | q si usque] suisque *N442; VD38; P102* **142** r ad *korr. aus* a *Bcan4* | s laqueum *am Rande* captionem perditionem *VD38* | t lacum fugerit] laqueum fuerit *VD38; P102; BII13* | u suscitet *I83; SG670; Bcan4; S105* **143** v *am Rande* laudat gloriatur *VD38* | w delatat *Bcan4* **144** x salvabitur *VD38; E97; P102; BII13* **145** y stultus *korr. aus* sultus *VD38* | z *am Rande* ambulat *VD38* **146** a *am Rande* ad suscipiendum *VD38* | b deliciendum *SG670* **147** c batirum *V630* **148** d emulgetur *VD38; P102; BII13 ; emulget SG670; S105* | e *am Rande* exprimit educit *VD38* | f et qui *korr. aus* et *V630; N442; BII13* | g qui *fehlt O93; VD38; E97; P102* **149** h iras *korr. aus* iras et *V630;* iras] iras et *VD38; E97; P102; BII13* **154** i periculosa *V630; S105; perpericulosa korr. aus perpericulo BII13* **155** j facilem *I83* **156** k lacerarentur *korr. aus* lacerentur *V630* | l accusarentur *V630; SG670; E97; P102; S105*

154–165 Haec…agnoverint]‡ **Coll. Ans. ded. III,38**.

columnae[m] sanctae[n] dei ecclesiae, quae apostoli et successores[o] eorum non immerito dicuntur.

S105: De querimonia contra sacerdotes

Sed[p] [q] si quis adversus eos vel ecclesias eorum commotus[r] fuerit <E97, f. 22vb> aut causas[s] habuerit, prius ad eos recurrat[t] caritatis[u] studio, ut familiari colloquio commoniti[v] ea sanent, quae sananda sunt, et caritative[w] emendent[x], quae iuste emendanda agnoverint[y].

Bcan4: XXI

P102; BII13: XXI De accusatoribus episcoporum

[H. 21] Si autem aliqui[z] eos, priusquam haec[a] egerint[b], lacerare, accusare aut <I83, f. 43ra>

I83: Nota Ut hi excommunicentur qui contra episcopos nequiter egerint

infestare[c] praesumpserint[d], excommunicentur et minime absolvantur, antequam[e] per satisfactionem[f], ut iam dictum est, condignam egerint poenitentiam,

---

157 m columnę *korr. aus* calumnę *E97* | n sancti *VD38* **158** o suscessores *S105* **160** p *am Rande* Ħ S *O93; am Rande* N *SG670* | q sed si *korr. aus sed V630* **161** r *am Rande* excitatus *VD38* | s causas *korr. aus* casas *Bcan4* **162** t recurrat caritatis studio ut familiari colloquio commoniti ea sanent quae sananda sunt et *korr. aus recurrat VD38* | u caritatis studio, ut familiari colloquio commoniti ea sanent, quae sananda sunt *fehlt P102; BII13* **163** v commoniti *korr. aus* communiti *I83* **164** w caritate *SG670; S105* | x emendet *VD38; P102; BII13* **165** y agnoverit *VD38; P102; BII13* **168** z aliquid *Bcan4* | a haec egerint] egerint haec *V630* | b egerit *P102* **172** c *interlinear* persequi *VD38* | d presumpserint *korr. aus* presumpserit *I83* **173** e antequam per *korr. aus* antequam *E97* | f satisfactionem *korr. aus* factionem *Bcan4*

---

157 **157** columnae…ecclesiae] conc. Par. a. 820 lib. I. c. 4. aut Ben. I. 315. Cf. Zeph. 5, Sixt. II. pp. 4, Iul. 18, Fel. IV. pp ep. 1, Pelag. II. pp ep. 3. **160–172** Sed…excommunicentur]‡ Ben. II. 381. c. 1. Angilr. (c. 17. conc. V. Aurel.). Cf. Sixt. II. pp. 5, Iul. 12.

160–205 Sed…concessisset] **Coll. trip. A 2,13** (*Rubrik*: Quo ordine accedendum sit ad accusationem; 163 commoniti ea sanent] ea sanent commoniti; 177-199 Nec ... necessaria] ITEM). **160–177** si… funguntur] **Ps-Remedius** (*Rubrik*: De querimonia contra sacerdotes. Ex eadem epistola; 160: eos] sacerdotes; 164 caritative] caritate; 173f. ut iam dictum est *fehlt*); **Sentenzen c. 70**; **Anselm v. Lucca III,36**; **Ivo, Pan. IV,34** (*Rubrik*: In decr Anacleti, cap. ii Anacletus urbis Rome episcopus omnibus episcopis; 160 eos] pastores; 173f. ut ... est *fehlt*); **Polycarpus V,1,5** (*Rubrik*: Anacletus urbis Rome episcopus omnibus episcopis; 160 eos] pastores; 164 emendanda] emendanda sunt; 173f. ut ... est *fehlt*; 176 ad Christum *fehlt*). **168–187** Si…dixerit] **Coll. Ans. ded. III,39**.

quoniam iniuria eorum ad Christum pertinet, cuius legatione[g] funguntur. Nec hoc mirum, quia[h], si quisquam[i] nostrum cuidam suorum legationem iniungeret, et a quoquam impediretur aut subditorum[j] [k] suorum dispiceretur[l], mox indignatus irasceretur, aut[m] talia, prout potuerit[n] [o], vindicaret et ad <VD38, f. 39rb> iniuriam ac contumeliam sui hoc factum reputaret et[p] talionem[q] [r], si in prae<SG670, p. 59a>senti non poterit[s] [t], futuris temporibus redderet. Nam[u], si in hominum causa haec fiunt, quid[v] putatis[w], deus faciet de suis, <BII13, f. 36ra> qui nec capillum capitis eorum perire dixerit[x]? Unde et[y] dominus per Naum prophetam loquitur dicens[z]: Deus aemulator[a] et ulciscens dominus, ulciscens[b] dominus et habens furorem, ulciscens[c] dominus[d] in hostes suos et irascens ipse inimicis suis. <V630, f. 22va> Ante faciem indignationis eius, quis sta<N442, f. 22va>bit, et quis[e] resistet in ira furoris eius? Indignatio eius effusa est sicut ignis, et petrae dissolutae sunt ab eo. Bonus est dominus et confortans <I83, f. 43rb> in die tribulationis et sciens sperantes in se, et reliqua[f].

---

177 g legationem *I83; Bcan4* | h quia *fehlt V630* **178** i quisque *V630; E97* **179** j subiestorum *I83;* subiectorum *Bcan4* **180** k subditorum eorum] a subiectis suis *SG670; S105* | l despiceretur *V630; SG670; E97; P102; BII13* **181** m ut *VD38* | n *interlinear* vel posset *E97* | o poterat *I83; SG670; Bcan4; S105* **183** p et *fehlt I83; VD38; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105* | q *am Rande* vindictam *VD38* | r talionem *korr. aus* taliono *Bcan4* **184** s *interlinear* vel posset *E97* | t posset *korr. aus* poterit *V630;* poterat *I83; Bcan4;* posset *korr. aus* possent *SG670;* poterat *korr. aus* poterit *BII13;* posset *S105* **185** u *Vor* Nam *Rubrik* QUID SIT TALIO *V630 (durch Unterstreichung gelöscht)* | v quod *Bcan4* | w putatis] putatis ut *Bcan4* **187** x dixit *SG670; S105* | y ex *P102* **188** z dicens *fehlt SG670* | a *am Rande* indignans *VD38* **189** b ulciscens dominus et habens furorem *fehlt SG670; S105* **190** c ulciscens *korr. aus* ulciscen *VD38* | d dominus] dominus et *Bcan4* **193** e qui *P102* **196** f reliqua Quaedam autem ex his iam aliis fratribus scripsimus quae totiens sunt replicanda quotiens fuerint necessaria *korr. aus* reliqua *O93*

176–177 quoniam…funguntur] Ben. III. 462. (conc. Aquisgr. a. 836. C. III c. 7. et II Cor. V. 20). Cf. supr. 3, Evar. 6, Luc 2, Euseb. 17, excerpt. Silv. 8, Dam. 19. (Greg. M. ep. ad Fel.). **186–187** qui…dixerit] Ben. III. 462. (conc. Aquisgr. a. 836. C. III c. 7. et II Cor. V. 20). Cf. supr. 3, Evar. 6, Luc 2, Euseb. 17, excerpt. Silv. 8, Dam. 19. (Greg. M. ep. ad Fel.). **188–196** Deus…se] Nah. I. 2. 6.7.

Quaedam autem ex his iam aliis fratribus scripsimus, quae totiens[g] sunt replicanda, quotiens[h] fuerint[i] <S105, f. 26r> necessaria.

VD38; P102: De electione episcoporum

S105: Ne eiciantur

Eiectionem[j] [k] quoque, ut supra memoratum est, summorum sacerdotum sibi dominus reservavit, licet electionem eorum bonis sacerdotibus et spiritalibus populis[l] concessisset.

S105: Qui vel qualiter eligantur

Electionem[m] [n] enim illorum[o] taliter apostolus fieri iubet: Si quis sine crimine est, unius uxoris virum, filios habentem[p] fideles, non in accusatione[q] luxuriae[r], aut non subditos, et reliqua. <SG670, p. 59b>

Bcan4: XXII

P102; BII13: XXII Quales esse debeant sacerdotum accusatores et quod abraham primus sit appellatus presbyter et quare presbyteri[s] nominentur[t]

S105: A quibus etiam criminosi acusentur

[H. 22] Si enim sine crimine sacerdos <VD38, f. 39va> eligi praecipitur, nullatenus ab hominibus[u] criminibus irretitis[v] [w] accusari aut calumniari <E97, f. 23ra>

---

198 g toties *Bcan4* | h quoties *Bcan4* | i fuerunt *I83;* fuerint *korr. aus* fuerit *VD38* **202** j *am Rande* Nota *V630; am Rande drei Punkte N442* | k Electionem *VD38; P102; BII13; Electionem korr. aus Eiectionem E97* **205** l hominibus *korr. aus* bonis *SG670;* bonis *S105* **207** m *am Rande* | n Electionem enim *korr. aus* Electionem *BII13* | o eorum *BII13* **209** p habentes *O93; I83;* habens *Bcan4* | q accusationem *I83; Bcan4* | r luxoriae *N442* **214** s presbyter *P102* | t nominantur *P102* **217** u ominibus *I83;* hominibus] hominibus etiam *SG670;* ominibus etiam *S105* **218** v *am Rande* conligatis *VD38* | w irretitis *korr. aus* irritetis *Bcan4*

208–210 Si…subditos] Tit. I. 6. **217–219** nullatenus…permittitur] c. 8. conc. Carth. (D.) aut Ben. III. 85. Cf. Fab. 13, Euseb. 3. (Pont. 3, Fab. 26, Steph. 2, 11, Fel. II. pp. 12. xv., Sixt. III. pp.).

202–205 Eiectionem…concessisset] **Gratian D LXXIX, c. 11** (*Rubrik*: Anacletus Papa ait: Summorum sacerdotum eiectionem sibi Dominus reseruauit; quoque ... est *fehlt).* **202–210** Eiectionem…subditos] **Polycarpus II,1,1** (*Rubrik*: De prelatorum electione Anacletus. Cap. XXI; 203: Eiectionem] Electionem; 212f. apostolus ... iubet] iubet fieri apostolus). **216–226** Si…iubentur] **Coll. Ans. ded. III,40**; **Gratian C. VI, q. 1, c. 1** (*Rubrik*: Anacletus Papa testatur dicens: A criminosis sacerdos accusari non permittitur; 216 enim *fehlt*; ab ... irretitis] criminosis; 220-224.: si – et] sacerdotes; 225 fuerint] inveniuntur).

permittitur, nec ab aliis quam ab[x] his, qui sine crimine sunt, et iusta[y] electione[z], si necessi<BII13, f. 36rb>tas fuerit[a], aut ipsi volendo[b] domino servire elegerint

S105: Sacerdotum inicium et quod inter episcopos et presbyteros

sacerdotesque[c] sine crimine fieri[d] et ordinari possint, et tales per omnia fuerint, quales eligi sacerdotes[e] iubentur.

VD38: Quod non liceat ulli accusare episcopum nisi talis fuerit ut episcopus fieri possit

Porro[f] et Moysi praecipitur, ut[g] eligat presbyteros, unde et in proverbiis dicitur: Gloria senum canicies. Haec vero canicies sapientiam designat, de qua scrip<I83, f. 43va>tum est: Canicies hominum prudentia est. <Bcan4, f. 44v> Cumque nongentos et amplius annos ab Adam usque ad Abraham vixisse homines legerimus[h], nullus alius primus[i] appellatus est presbyter, id est senior, nisi Abraham, qui multo paucioribus vixisse annis[j] convincitur.

BII13: de nominibus presbyterorum

Non[k] ergo propter decrepitam[l] senectutem, sed propter[m] sapientiam presbyteri nominantur. Initium[n] enim sacerdotii Aaron fuit, licet Melchisedech prior

---

219 x ad *VD38* **220** y iuxta *I83; Bcan4* | z electionem *Bcan4* **221** a fuerit *korr. aus fierit VD38* | b volenter *korr. aus* volendo *SG670* **224** c sacerdotesque] sacerdotes quae *I83;* sacerdotes *SG670; S105; sacerdotes qui E97* | d fier *VD38* **225** e sacerdos *I83* **229** f *am Rande* | g ut *korr. aus* uti *I83* **235** h legimus *VD38; P102; BII13* | i prius *korr. aus* primus *SG670* **237** j annos *I83; Bcan4* **239** k *am Rande* Nota *I83* | l decrepitam *korr. aus* decrepitum *S105* **240** m propter] propter suam *Bcan4* | n *am Rande* z *V630; am Rande drei Punkte N442*

229–240 Porro…nominantur] Isid. de off. II. 7. no. 4. aut conc. Aquisgr. a. 816. lib. I. c. 8. **240–297** Initium…episcopi] Isid. de off. II. 7. no. 1-3.5.6. aut conc. Aquisgr. a. 816. lib. I. c. 9.

229–240 Porro…nominantur] **Anselm v. Lucca VII,84** (229: presbyteros] presbyteros id est seniores); **Ivo, Decr. VI,25** (*Rubrik*: Anacleti pape omnibus episcopis in Italia constitutis missa, cap. 22; 229: presbyteros] presbyteros id est seniores; 242 sacrificium] sacrificium Deo); **Gratian LXXXIV, c. 6** (*Rubrik*: Anacletus. Presbiteri seniores dicuntur, non tam etate, quam sapientia; et *fehlt*; 229: presbyteros] presbyteros id est seniores; senum] senum est; legerimus] legamus). **229–244** Porro…fecerunt] **Coll. Ans. ded. III, IV,23**; **Burchard II, 5** (229: presbyteros] presbyteros od est seniores).

obtulerit sacrificium[o], et post hunc <SG670, p. 60a> Abraham[p], Isaac[q] et Iacob. Sed hi[r] spontanea voluntate, non sacerdotali auctoritate ista fecerunt.

Bcan4: XXIII

P102; BII13: XXIII Quod primus Aaron sacerdotale nomen accepit in lege et summi sacerdotis id est episcopi demonstravit figuram filii vero eius presbyterorum

[H. 23] Ceterum Aaron primus in lege sacerdotale nomen accepit primusque pontificali stola indutus[s] victimas obtulit iubente domino ac loquente <VD38, f. 39vb> ad Moysen: Accipe, inquit, Aaron et filios eius[t], et applicabis[u] ad ostium tabernaculi testimonii. Cumque laveris patrem cum filiis aqua, <BII13, f. 36va> indues[v] Aaron vestimentis suis[w], id est, lineam[x] et tunicam[y], superhumerale[z] et rationale, quod constringes balteo, et pones tiaram in capi<V630, f. 22vb>te eius et laminam sanctam super tiaram, et oleum unctionis[a] fundes super caput eius, atque hoc ritu[b] con<I83, f. 43vb>secrabitur domino. Filios[c] quoque illius applicabis et indues tunicis[d] lineis, cingesque balteo, Aaron scilicet[e] et[f] liberos eius, et impones[g] eis mitras, eruntque sacerdotes mei religione perpetua. Quo[h] loco contemplari[i] oportet Aaron summum sacerdotem, id est episcopum[j], fuisse, porro filios eius <N442, f. 22vb> presbyterorum demonstrasse figuram.

BII13: de aaron et filiis eius

---

242 o sacrificium] sacrificium deo *VD38; P102; BII13 ; sacrificium deo korr. aus sacrificium Bcan4* **243** p Abraham] abraham et *I83* | q iasaac *VD38* | r hi *fehlt SG670; S105* **250** s indutus *korr. aus* inductus *S105* **253** t eius *fehlt VD38* | u adplicabitis *Bcan4* **255** v induens *Bcan4* | w suis *fehlt SG670; S105* | x linea *VD38; SG670; P102; BII13; S105* **256** y tunicam] tonicam *O93; N442;* tunicam et *V630; E97;* tunica *I83; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105;* tonica *VD38* | z superhumerale et rationale] superhumerali et rationali *I83; VD83; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105* **259** a occionis *I83* **260** b *am Rande* hoc modo et consuetudine *VD38* | c Filios *korr. aus* Filius *S105* **261** d tonicis *O93; N442; VD38;* tunicis *korr. aus* tunices *S105* **262** e scilicet] si licet *I83* | f ac *BII13* **263** g inponas *O93; VD38* **264** h *am Rande* z *V630* | i *am Rande* conspicere considerare *VD38* **265** j episcopum *korr. aus* epicopum *I83*

249–276 Ceterum … domini] **Coll. Ans. ded. II,2**.

Hoc[k] enim <SG670, p. 60b> fuit inter[l] Aaron summum sacerdotem et filios eius, <S105, f. 25v> qui[m] sacerdotes erant, quod Aaron super tunicam[n] accipiebat[o] poderem[p], stolam sanctam <E97, f. 23rb> et coronam auream, mitram[q] et zonam auream et superhumerale[r] et reliqua, quae praefixa sunt. Filii autem Aaron super tunicas[s] lineas cincti tantummodo et tiarati assistebant[t] sacrificio[u] domini.

VD38: Quod in novo testamento a petro cepit ordo sacerdotalis

Bcan4: XXIIII

P102; BII13: XXIIII Quod in novo testamento post christum dominum nostrum a Petro sacerdotalis coeperit[v] ordo

<O93, f. 6va> [H. 24] In[w] novo autem testamento post Christum dominum nostrum a Petro sacerdo<VD38, f. 40ra>talis coepit ordo, quia ipsi primo pontificatus in ecclesia Christi datus est dicente domino ad eum: Tu es, inquit[x], Petrus et super hanc petram aedificabo ecclesiam[y] meam, et portae inferi non praevalebunt[z] adversus eam[a], <BII13, f. 36vb> et tibi dabo claves regni caelorum. Hic ergo ligandi solvendique

---

269 k *am Rande* | l interr *I83* **271** m qui] qui et ipsi *I83; SG670; Bcan4; S105; qui et VD38; P102; BII13* | n tonicam *O93; N442* **272** o accipiebat *korr. aus* acciebat *SG670* | p podere *I83; Bcan4* **273** q mitra *O93* **274** r superhumeralem *I83* **275** s tonicas *O93; N442; VD38* **276** t assistebant] assistebant in *BII13* | u sacrificium *I83; VD38; Bcan4; P102* **280** v coepit *BII13* **281** w *am Rande* H *O93; am Rande* z *V630; am Rande* Nota *E97* **285** x inquit *fehlt VD38* **286** y ecclesiam meam *korr. aus* ecclesiam *V630* | z praevabunt *SG670* **287** a eum *I83*

281–289 In…domino] **Bonizo IV,50** (281 autem *fehlt*). **281–291** In… adduxit] **Coll. Ans. ded. I,2**. **Burchard I,1**; **Anselm v. Lucca I,1** (281 autem *fehlt*). **281–295** In…praedicaverunt] **Coll. trip. A 2,14** (*Rubrik*: Item. Vnde cepit ordo sacerdotum; 282 nostrum *fehlt*; 290 gratia dei *fehlt*). **281–306** In…ecclesia] **Ivo, Pan. III,82** (*Rubrik*: Quod in loco apostolorum sunt episcopi, loco lxx discipulorum presbiteri. Anacletus in secundo decretali; 281 autem *fehlt*; 282 nostrum *fehlt*; 290 gratia dei *fehlt*; 296 successerunt] surrexerunt; 299 deum] Dominum; 299 eos spernit] spernit eos; 306 sunt constituti] constituti sunt); **Gratian D. XXI, c. 2** (*Rubrik*: Romana ecclesia a Christo primatum accepit. Item Anacletus; 281 autem *fehlt*; 288 solvendique] atque solvendi; 290 gratia dei *fehlt*; 296 successerunt] surrexerunt; 299 eos spernit] spernit eos; 304 electi ab eis] ab eis electi). **281–308** In…sufficiat] **Ivo, Decr. V,1** (*Rubrik*: Anacletus in secundo decretali. Unde cepit ordo sacerdotalis; 281 autem *fehlt*; 282 nostrum *fehlt*; 290 gratia dei *fehlt*; 296 successerunt] surrexerunt; 299 eos spernit] spernit eos).

potestatem <I83, f. 44ra> primus accepit a domino, primusque ad fidem populum gratia dei[b] virtute suae praedicationis adduxit. Ceteri vero apostoli cum eodem pari[c] consortio honorem et potestatem acceperunt ipsumque principem eorum esse voluerunt. Qui etiam[d] iubente domino in toto orbe dispersi evangelium praedicaverunt. <SG670, p. 61a> Ipsis quoque decedentibus[e] in loco eorum successerunt[f] episcopi, quorum ordinatio praetaxato[g] [h] fieri debet ordine et modo, quos, qui recipit et verba eorum, deum[i] recipit. Qui autem eos spernit[j], eum[k], a quo missi sunt, et cuius[l] funguntur legatione, spernit et ipse indubitanter spernetur a domino. Videntes[m] autem ipsi apostoli messem esse[n] multam et operarios paucos, rogaverunt dominum messis, ut mitteret operarios in messem suam. Unde[o] electi ab eis[p] sunt[q] septuaginta discipuli, quorum typum gerunt presbyteri atque in[r] eorum loco sunt constituti in ecclesia, de quorum ordinatione et reliquorum ministrorum supra di<VD38, f. 40rb>xisse sufficiat.

I83: De episcopis primatibus et patriarchis eorumque ministerio

Bcan4: XXV

P102; BII13: XXV A quot sit ordinandus episcopus et quare

[H. 25] Porro[s] quod episcopus non ab uno, sed a[t]

---

290 b dei] dei et *VD38; P102; BII13* **292** c *am Rande* simili *VD38* **294** d et *korr. aus* erant *SG670;* erant *S105* **296** e *interlinear* id est defunctis *SG670* | f successerunt *korr. aus* successorum *SG670;* successorum *S105* **297** g *am Rande* praescripto VD38 | h prętaxato *korr. aus* prętextato *V630;* prętaxato *korr. aus* prętexato *S105* **299** i domini *S105* | j spernit eum *korr. aus* spernit *SG670* | k eum *fehlt S105* **300** l cuuius *Bcan4* **301** m *am Rande* z *V630* **302** n esse *fehlt SG670; S105* **304** o *am Rande* z *V630* | p eo *SG670; S105* | q sunt *fehlt N442; I83; VD38; Bcan4; P102; BII13* **306** r in *fehlt I83* **312** s *am Rande* z *V630* | t ac *Bcan4*

---

299 **299** Qui…spernit] sec. Luc. X. 16. **301–304** Videntes…suam] Luc. X. 2. **304–306** Unde…ecclesia] sec. c. 13. conc. Neocaes. Cf. infr. c. 28, Dam. de corep. **312–318** Porro…moliretur] Isid. de off. II. 7. no. 5. 11. i. f. aut conc. Aquisgr. a. 816. lib. I. c. 9.

295–330 Ipsis…renovata] **Coll. trip. A 2,15** (*Rubrik*: Quod episcopi locum teneant apostolorum; 296 successerunt] surrexerunt; 312-319 Porro ... credentium] ITEM). **304–308** electi…sufficiat] **Ivo, Decr. VI,44** (*Rubrik*: Presbiteri septuaginta discipulorum. Anacletus papa in secundo decretali; 304: eis] apostolis).

cunctis consensu aut[u] praesentia[v] comprovincialium[w] est ordinandus, et nullatenus minus <I83, f. 44rb> quam[x] a tribus ceteris consentientibus cunctis, idcirco instituente domino fieri iubetur, <V630, f. 23ra> ne <BII13, f. 37ra> aliquid contra fidem ecclesiae unius[y] tyrannica[z] auctoritas[a] moliretur[b] et regula vel fides confunderetur credentium[c].

O93; V630; *N442; VD38*; *E97*: De episcopis primatibus et[d] patriarchis eorumque ministerio

Bcan4: XXVI

P102; BII13: XXVI De episcopis primatibus et patriarchis eorumque ministerio

S105: De divisione provinciarum

[H. 26] Provinciae[e] autem multo ante Christi adventum tempore <Bcan4, f. 45r> divisae sunt maxima ex parte <SG670, p. 61b> et postea ab apostolis et beato Clemente praedecessore[f] nostro ipsa divisio est renovata et in capite provinciarum[g], ubi dudum primates legis[h] erant saeculi ac prima iudiciaria potestas, ad quos, qui per reliquas civitates commorabantur, <E97, f. 23va> quando eis[i] necesse erat[j], qui ad aulam imperatorum vel regum confugere non poterant, vel quibus permissum non erat, confugiebant[k] pro oppressionibus vel iniustitiis suis

---

313 u aut *korr. aus* et *O93;* atque *BII13* | v pręscientia *V630* | w cumprovincialium *I83; Bcan4* **315** x quam a *korr. aus quam N442* **317** y unus *SG670; S105* **318** z *am Rande* crudelis *VD38* | a auctoritate *SG670; S105* | b *am Rande* Praepararet conaretur VD38 **319** c credentium *fehlt VD38* **320** d et *fehlt E97* **326** e *am Rande drei Punkte N442* **329** f praecessore *SG670; P102; S105* **330** g provintiarum *korr. aus* provintiorum *Bcan4* **331** h legis *korr. aus* leges *V630;* lege *korr. aus* leges *SG670;* leges *I83; Bcan4; S105* **333** i is *I83; eis* fehlt *BII13* **334** j erant *I83; Bcan4* **336** k confugiebant *korr. aus* confugebant *V630; Bcan4*

326–353 Provinciae…fruerentur] **Gratian D. XCIX, c. 1** (*Rubrik*: Anacletus Papa ait: Que obedientia sit exhibenda primatibus; 326 autem *fehlt*; 331 legis erant] erant legis; 345 et non alii *fehlt*). **326–363** Provinciae…terminentur] **Ivo, Decr. V,53** (*Rubrik*: Anacletus in secundo decretali; 332 civitates *fehlt*; *vor* 346 Relique *Rubrik* In quibus locis sint metropolitani; 350 olim *fehlt*; 356 iudices habebant] habebant iudices); **Ivo, Pan. IV,23** (*Rubrik*: Anacletus in secundo decretali; 332 civitates *fehlt*). **326–384** Provinciae…sequentes] **Coll. Ans. ded. I,73**. **330–345** et…alii] **Coll. trip. A 2,16** (*Rubrik*: In quibus ciuitatibus sint primates uel patriarche; 332 civitates *fehlt*; 350 olim *fehlt*; 356 iudices habebant] habebant iudices).

ipsosque appellabant, quo<N442, f. 23ra>tiens[l] opus erat, sicut in lege eorum praeceptum erat. Ipsis[m] [n] [o] quoque <S105, f. 26r> in civitatibus vel locis nostri[p] [q] patriarchas[r] vel primates, qui unam formam tenent, licet diversa[s] sint nomina, leges[t] [u] divinae et[v] eclesiasticae[w] <VD38, f. 40va> poni[x] et esse iusserunt, ad quos episcopi, si necesse fuerit, confugerent eosque[y] appellarent, et ipsi nomine primatum[z] fruerentur[a] et[b] <I83, f. 44va> non[c] alii. Reliquae[d] vero metropolitanae civitates, quae[e] minores iudices habebant[f], licet maiores comitibus essent, haberent[g] metropolitanos suos, qui praedictis iuste oboedirent[h] primatibus, sicut et[i] in legibus saeculi olim <BII13, f. 37rb> ordinatum erat, qui non primatum[j], sed <SG670, p. 62a> aut metropolitanorum[k] aut archiepiscoporum nomine fruerentur. Et licet singulae metropoles civitates suas

---

337 l quoties *Bcan4* **338** m *am Rande* z *V630; interlinear* id est apostoli *SG670* | n Ipsis] Ipsi *O93; I83; SG670; Bcan4; S105* | o Ipsis quoque *korr. aus* Ipsis *N442* **339** p nostris *N442* **340** q nostris patriarchas *korr. aus* nostri patriarchę *SG670* | r patriarchę *S105* **341** s diversa *korr. aus* diversi *S105* | t leges *korr. aus* legis *V630;* legis *N442; I83; Bcan4; S105* | u leges divinae] lege divina *korr. aus* leges divinę *SG670* | v et *fehlt I83; SG670; Bcan4;* **342** w ecclesię *SG670; S105* | x poni et esse] pręesse *SG670;* praeesse se *korr. aus* penitentes se *S105* **344** y eos *I83; Bcan4* **345** z primatum *korr. aus* primate *V630;* primatuum *korr. aus* primatu *SG670* | a fruerentur et non alii] fruerentur *korr. aus* fruerentur et alii *SG670* | b et non *fehlt I83;* et non alii *fehlt VD38; P102; BII13* | c non *fehlt I83; Bcan4; S105* **346** d Reliqui *V630* | e *interlinear* id est olim *SG670* **347** f habeant *I83* **348** g *interlinear* id est nunc *SG670* **349** h oboedirent *korr. aus* obidirent *V630* | i et *fehlt V630; N442* **351** j *interlinear* um *SG670* **352** k metropolitarum *SG670; S105;* metropolitanorum *korr. aus* metropolitorum *Bcan4*

346–353 Reliquae… fruerentur] sec. c. 12. conc. Chalc.

346–363 Reliquae… terminentur] **Coll. trip. A 2,17** (*Rubrik*: In quibus locis sint metropolitani; 350 olim *fehlt*; 356 iudices habebant] habebant iudices). **353–371** Et… intellegentiam] **Anselm v. Lucca VI,104**. **353–371** licet… intellegentiam] **Polycarpus II,24,1B (***Rubrik*: De mensura metropolitanorum. Anacletus. Cap. XXVI; 355f. iudices habebant] habebant iudices; 357 iussae sunt] debent).

provincias habeant[l], et suos metropolitanos[m] [n] habere debeant[o] episcopos, sicut prius metropolitanos iudices habebant[p] saeculares, primates tamen, ut[q] praefixum est, et tunc et nunc habere iussae sunt, ad quos post sedem apostolicam summa negotia conveniant, ut ibidem, quibus necesse[r] fuerit, releventur[s] et iuste[t] restituantur, et hi, qui iniuste opprimuntur, iuste reformentur atque[u] fulciantur, episcoporumque[v] causae et summorum[w] negotiorum iudicia[x] salva[y] [z] apostolicae sedis auctoritate iustissime terminentur. Haec ab antiquis, haec ab[a] apostolis[b], haec a sanctis <VD38, f. 40vb> patribus accepimus, vobisque, ut postulastis, rimanda[c] [d] et futuris te<I83, f. 44vb>nenda temporibus mittimus, et reliquis fratribus praedicanda ac[e] cunctis fidelibus tradenda mandamus, ne pastorum imperitia, qui sequuntur, deteriores fiant dicente domino per prophetam: Ipsi pastores ignoraverunt intellegentiam, quos rursus dominus detestatur dicens: Et tenentes legem nescierunt me. <V630, f. 23rb> Nesciri ergo veritas se ab eis conquaeritur[f] [g] et <SG670, p. 62b> nescire[h] se[i] principatum nescientium protestatur, quia profecto <BII13, f. 37va> hi, qui ea, quae sunt domini, nesciunt, a domino nesciuntur Paulo attestante[j], qui ait: Si quis ignorat, ignorabitur.

---

354 l habeant et suos metropolitanos habere debeant episcopos, sicut prius metropolitanos iudices *fehlt SG670; S105* | m metropolitanos] metropolitanos iudices *V630* | n metropolitanos habere debeant episcopos sicut prius metropolitanos iudices] metropolitanos habere debent episcopos sicut prius metropolitanos iudices *korr. aus* metropolitanos dices *P102* **355** o debent *P102* **356** p habebeant *korr. aus* habeant *O93; V630;* habeant *I83; SG670; Bcan4; habeant korr. aus habeat S105* | q *am Rande* an confirmata est *VD38* **359** r neces *I83* | s revelentur *Bcan4* | t iniuste *Bcan4* **361** u aque *I83* | v episcoporum *I83; SG670; Bcan4; S105* **362** w summarum *V630* | x iudica *I83* | y *am Rande* servata *VD38* | z silva *I83* **364** a ab *fehlt I83; S105* | b apostolicis *P102* **366** c *am Rande* investiganda *VD38* | d rimandi *P102* **368** e ac *korr. aus* a *O93; V630;* a *VD38; P102; S105* **373** f *am Rande* murmurat acclamat *VD38* | g conquiritur *I83;* queritur *SG670;* adtestatur *S105* **374** h nescire se *korr. aus nescire SG670* | i se *fehlt I83; VD38; Bcan4; P102; BII13; S105* **377** j testante *N442*

363–368 Haec…mandamus] sec. c. 2. i. f., c. 3. i. f. conc.Carth (D). Cf. Clem. 70. **368–384** ne…sequentes] Greg. M. reg. past. I. 1. i. f. (2,3.) aut conc. Aquisgr. a. 816. lib. I. c. 14.

Hinc[k] et psalmista non optantis animo, sed prophetantis mysterio[l] denuntiat <O93, f. 6vb> dicens: <E97, f. 23vb> Obscurentur oculi eorum, ne videant, et dorsum eorum[m] semper incurva. Obscuratis[n] ergo oculis dorsum flectitur[o], quoniam, cum[p] lumen scientiae perdunt, qui[q] praeeunt[r], sine dubio ad portanda[s] peccatorum onera inclinantur[t] sequentes[u]. Hic ergo inter manus latronum et dentes furentium luporum utcumque versamur[v].

Ideo et docere alios et nos ipsos, prout dominus dederit, providere debemus. <I83, f. 45ra>

O93: Nota Sane percussor

Sane[w] [x] <VD38, f. 41ra> percussor[y] ille dicitur doctor, qui sermone inutili conscientiam percutit infirmorum. Ideo tenere vos et omnes fideles oportet eum, qui secundum doctrinam est fidelem sermonem, ut potens sit consolari in doctrina sancta et contradicentes redarguere, et recte viventes <N442, f. 23rb> atque rectam fidem tenentes consolidare.

Bcan4; BII13: XXVII

P102: XXVII De his qui dicunt filium minorem patre quia propheta dixit verbum faciet dominus breviatum universo orbi

[H. 27] <SG670, p. 63a> <Bcan4, f. 45v> <S105, f. 26v> Illis[z] ergo[a], qui dicunt, quod filius in eo minor est, quia propheta inquit: Verbum faciet dominus

---

378 k hic *Bcan4* **379** l ministerio *I83; SG670; Bcan4; S105* **381** m ipsorum *P102* | n Obscuratis *korr. aus Obscuritatis V630* **382** o flectitur *korr. aus* inflectitur *I83* | p cum lumen] culmen *I83* **383** q *am Rande* qui praecedunt *VD38* | r pereunt *P102* **384** s portandum *Bcan4* | t inclinatur *VD38;* inclinantur *korr. aus* inclinatur *BII13* | u sequaces *E97* **386** v *am Rande* habitamus *VD38* **390** w *am Rande* Nota *E97* | x Si *I83; S105; Sane] si quidem korr. aus si SG670; Sane korr. aus Si Bcan4; Sane ut P102* | y precursor *I83* **401** z *am Rande* z *V630* | a autem *korr. aus* ergo *SG670*

384–386 Hic…versamur] Aug. serm 46. de past. no. 14. (5,232) aut conc. Aquisgr. a. 816. lib. I. c. 12. Cf. Fab 11. **390–396** Sane…consolidare] sec. Hieron comm. ad Tit. 1 (9,431.) aut conc. Aquisgr. lib. I c. 10. **401–468** Illis…adventum] Idacii Clari contra Varimad. lib. (p. 736).

390–396 Sane…consolidare] **Coll. trip. A 2,18** (*Rubrik*: Item. Quis sit percussor); **GratianD. XLV, c. 18** (*Rubrik*: Anacletus Papa. Qui sermone incauto conscientiam percutit infirmorum, percussor uocatur; 394 sancta] sacra). **401–477** Illis…saeculorum] **Coll. Ans. ded. XII,3**.

breviatum universo orbi, ita respondendum divinis est testimoniis: Verbum breviatum, quod dominus faciet[b] super terram non imminutionem[c] deitatis in filio dei significat, sed dispensationem susceptae carnis annuntiat, in qua[d] dispensatione non solum[e] patre hominis filium, sed etiam[f] angelis legimus minoratum Paulo apostolo attestante: Eum autem, inquit, <BII13, f. 37vb> modice[g] minus quam[h] angelis minoratum vidimus[i] Iesum propter passionem mortis gloria et honore coronatum. Et infra propter quam causam non confunditur fratres eos vocare dicens: Annuntiabo nomen tuum fratribus meis, in me<I83, f. 45rb>dio ecclesiae laudabo te. Et propheta inquit: Minorasti eum paulo minus ab angelis, gloria et honore coronasti eum, et ut verbum dei patris breviatum non esse in filio doceamus, <VD38, f. 41rb> hanc[j] ex[k] Isaiae prophetae[l] volumine sententiam[m] [n] approbamus: Numquid adbre<SG670, p. 63b>viatus factus est sermo meus[o] [p] aut parvus[q], ut non possim redimere? Aut non est in me virtus ad liberandum? dicit dominus omnipotens. Et iterum: Haec dicit dominus omnipotens: Numquid adbreviata[r] est manus mea, ut salvare non possit? Aut non potest vivificare[s] cor humilium et spiritum contritorum? Et ut brachium patris[t], quae <V630, f. 23va> manus est[u], filium esse doceret[v], intulit dicens: Paravit dominus brachium sanctum suum in oculis omnium gentium et videbunt omnes fines terrae salutare eius. <E97, f. 22'ra> Nam

---

404 b facit *I83; Bcan4* **405** c immutationem *I83* **407** d quali *V630* | e solum] solum a *korr. aus solum SG670* **408** f etiam] etiam ab *korr. aus* etiam *SG670* **410** g *interlinear* id est paulo *SG670* | h quam] quam ab *korr. aus* quam *SG670* **411** i videmus *BII13* **418** j hanc *korr. aus* hac *P102* | k ex *fehlt V630; E97* **419** l prophetae *korr. aus* prophetiae *V630* | m scientiam, *interlinear* vel sententiam *E97* | n sententiam approbamus] approbamus scientiam *V630* **421** o meus *korr. aus* meos *VD38* p meus aut *korr. aus meus O93* | q parvus *korr. aus* parvos *P102* **424** r adbreviata *korr. aus* adbreata *I83* **425** s vivicare *N442* **427** t patris quae manus est] patrisque manum *korr. aus* patris que manu se *SG670* | u est *fehlt S105* **428** v docere *I83; Bcan4*

et novissimo tempore[w] hic sensus non inaniter[x] poterit coaptari, in quo tempore dominus pro redemptione nostra carnem[y] suscipiendo advenit, ut et illum, qui habebat mortis imperium, sua morte destrueret, et eos, quos in tenebris et umbra mortis captivos subegerat[z] [a], virtutis[b] suae potentia in ipso parvo et[c] exiguo[d] temporis[e] spacio liberaret. De hoc etiam exiguo tempore discipulos instruebat, dum <I83, f. 45va> eos in lucem[f], <BII13, f. 38ra> cum adhuc tempus haberent, incedere praemonebat: Pueri, inquit, novis<SG670, p. 64a>sima hora est, dum lucem habetis, ambulate in lucem[g], ne vos tenebrae compraehendant. Et in canonicis <VD38, f. 41va> apostolorum legitur epistolis: Filioli, novissima hora est, quia multi pseudoprophetae[h] exierunt[i] in hunc mundum[j]. Et Paulus apostolus: Tempus[k] enim breve est. Et iterum[l]: Praeterit[m] enim figura huius mundi. Et iterum: Omnia haec ad[n] correptionem[o] nostram facta sunt, in quos[p] finis[q] saeculorum[r] obvenit[s]. Nam dominus in ipsa oratione[t] dominica[u] breviavit[v] nobis sermonem, dum nos a multiloquio[w] prohibens[x] pauca docuerit[y], quae pertineant ad salutem. <S105, f. 27r> Cum oratis, inquit, nolite multum loqui. Et infra: Vos autem, cum ora<N442, f. 23va>tis, dicite: Pater

---

431 w tempori *I83; VD38; SG670; P102; BII13; S105;* tempori *korr. aus* tempore *E97* | x inaniter *korr. aus* inanter *BII13* **433** y carnem suscipiendo] carne suscipienda *I83; Bcan4* **435** z *am Rande* subiugaverat *VD38* **436** a subegerit *I83; Bcan4* | b virtus *VD38* | c et exiguo] exigui *VD38; P102; BII13* | d *am Rande* brevis *VD38* **437** e temporis *korr. aus* tempore *V630* **439** f luce *SG670; S105* **442** g luce *VD38; SG670; P102; BII13; S105* **445** h speudoprophetę *SG670* | i exierunt *korr. aus* exerunt *O93* **446** j modum *O93* | k apostolus: Tempus enim breve est. Et iterum *korr. aus* apostolus *V630* **447** l iterum Praeterit enim figura huius mundi Et iterum *korr. aus* iterum *E97* | m Praeterit *korr. aus* Praeteriet *O93;* Praeteriit *V630; N442; VD38; Bcan4; P102; BII13;* Praeriit *I83* **448** n *am Rande* ad increpationem sive admonitionem *VD38* | o correctionem *V630; E97* **449** p quo *N442; I83; VD38;* quos *korr. aus* quo *BII13* | q finis *korr. aus* fines *O93;* fines *V630* | r saeculorum *korr. aus saeculorum de I83* | s obvenerunt *V630* **450** t *interlinear* pater noster *SG670* | u dominica *fehlt I83; VD38; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105* | v breviavit *korr. aus* breavit *E97* **451** w multiloquio *fehlt Bcan4; multiloquio korr. aus multiquio E97* | x prohibens pauca docuerit quae pertineant ad salutem *korr. aus* prohibens *E97* **452** y docuerint *Bcan4*

noster, qui es in caelis, et cetera. Non enim propheta filium dei in hoc capitulo minoratum designavit in verbo, quoniam ipse in prophetis retro tempore loquebatur, qui etiam nunc per apostolos et[z] apostolicos viros novissimo tempore loquitur: Ego, inquit, qui[a] loquebar in[b] servos[c] meos prophetas, ecce <SG670, p. 64b> adsum. Et alius <I83, f. 45vb> propheta: Sicuti est ab initio usque in saeculum, neque adiectum est ei neque minuetur illi[d], quoniam ipse est dominus creaturae suae. Ecce quale[e] verbum breviatum fecit dominus[f] in[g] orbem terrarum, non quia, ut illi putant, inferiorem patri[h] intimaret[i] hominibus filium, sed quia[j] novissimum eius annuntiaret adventum.

<BII13, f. 38rb> Si[k] [1] ergo, ut praedictum est, Aaron filii[m] presbyterorum figuram gestabant et Aaron summi <Bcan4, f. 46r> sacerdotis[n], id est episcopi, Moyses[o] <VD38, f. 41vb> indubitanter Christi tenebat[p] formam, quoniam fuit[q] similitudo mediatoris dei, qui est inter deum et hominem Iesus Christus, qui est verus dux populorum et verus princeps sacerdotum et dominus pontificum, cui est honor et gloria in saecula saeculorum. Amen.

O93, f. 6vb; V630, f. 23va; N442, f. 23va; I83, f. 45vb; VD38, f. 41vb; SG670, p. 64b; Bcan4, f. 46r; E97, f. 22'ra; P102; BII13, f. 38rb; S105, f. 27r

---

458 z et] et per *I83; VD38; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105* **460** a quid *VD38* | b in] per in *VD38;* per, *interlinear* in *BII13* | c servos meos prophetas] servis meis prophetis *SG670; S105* **463** d illi *fehlt I83; SG670; Bcan4; S105* **464** e qualem *VD38* **465** f dominus] dominus super *VD38* | g in *korr. aus* super *BII13* **466** h patre *SG670; S105* | i *am Rande* designaret *VD38* **467** j quia *korr. aus* qua *VD38* **469** k *am Rande* z *V630* | l Sic *I83; Bcan4* **470** m filii presbyterorum figuram gestabant et Aaron *fehlt I83; VD38; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105* **471** n sacerdotes *Bcan4* **472** o Moyses] moyses autem *korr. aus* moyses *SG670* **473** p tenebat *korr. aus* tenebant *VD38* | q fuit] ipse fuit *korr. aus* fuit fuit *SG670*

469–476 Si…pontificum] Isid.de off. II. 5.no. 4. aut conc. Aquisgr. 816. lib. I. c. 9.